

اقتصاد کلان

اقتصاد کلان صندوق‌های بازنشستگی در ایران و جهان

موسسه راهبردهای بازنشستگی صبا

شماره ۳-۲۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقتصاد کلان صندوق‌های بازنشستگی در ایران و جهان

تهیه و تدوین
وحید عابدینی

ناظر علمی
سید امیرحسین جوزی

مدیر مطالعه
سینا شیخی

گرافیک و صفحه آرایی
امید طاهری

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای
موسسه راهبردهای بازنشستگی صبا محفوظ است

اقتصاد کلان صندوق‌های بازنشستگی در ایران و جهان

صندوق‌های بازنشستگی مجموعه‌های سرمایه‌گذاری هستند که به طور خاص برای تامین درآمد افراد در طول سال‌های بازنشستگی طراحی شده‌اند. این وجوه معمولاً توسط کارمندان و کارفرمایان تأمین می‌شود و در طول سال‌های کاری افراد، جمع‌آوری می‌شود. هدف صندوق‌های بازنشستگی جمع‌آوری و سرمایه‌گذاری این مشارکت‌ها به منظور ایجاد بازدهی است که در نهایت به پرداخت‌های بازنشستگی بازنشستگان منجر می‌شود. صندوق‌های بازنشستگی توسط مدیران صندوق‌های حرفه‌ای مدیریت می‌شوند که مسئول تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری از طرف ذینفعان صندوق هستند. این تصمیمات بر اساس اهداف سرمایه‌گذاری صندوق، تحمل ریسک و الزامات نظارتی هدایت می‌شوند.

در سال ۲۰۲۳، تخمین زده می‌شود که دارایی‌های بازنشستگی جهانی به ۵۵۶۸۸ میلیارد دلار رسیده است که نشان‌دهنده افزایش ۱۱ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۲ در یک سال است. ایالات متحده آمریکا همچنان بزرگترین بازار بازنشستگی است و پس از آن ژاپن، بریتانیا و کانادا با فاصله قابل توجهی در رده‌های بعدی قرار دارند. این چهار بازار با هم بیش از ۸۱ درصد از کل دارایی‌های بازنشستگی را تشکیل می‌دهند و درصد دارایی‌ها به تولید ناخالص داخلی هر کشور در جدول زیر نشان داده شده است^۱:

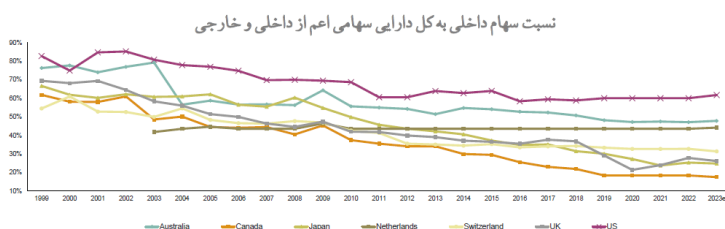
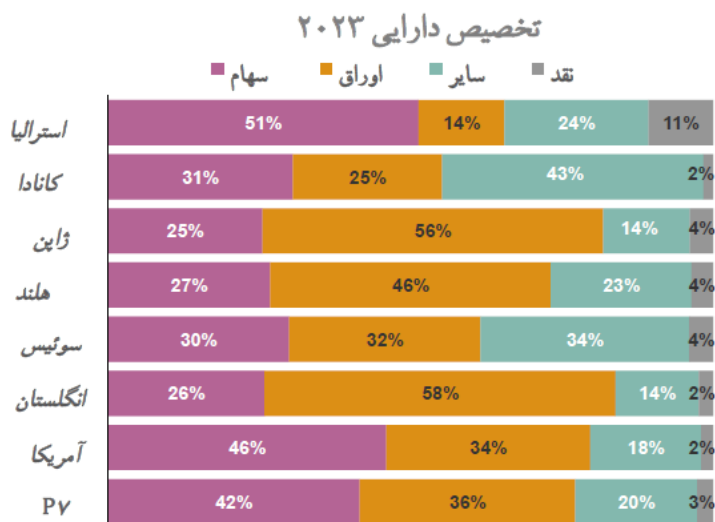
اندازه داری		
بازار	تخمین دارایی ۲۰۲۳ میلیارد دلار	نسبت دارایی به تولید ناخالص داخلی
هلند	۱,۷۳۷	٪۱۵۹,۰
سوئیس	۱,۳۶۱	٪۱۵۰,۳
کانادا	۳,۱۰۵	٪۱۴۶,۶

^۱ <https://www.thinkingaheadinstitute.org/research-papers/global-pension-assets->

[/۲۰۲۳-study](#)

اندازه داری		
نسبت داری به تولید ناخالص داخلی	تخمین داری ۲۰۲۳ میلیارد دلار	بازار
٪۱۴۵,۰	۲,۴۴۸	استرالیا
٪۱۳۲,۱	۳۵,۶۰۰	آمریکا
٪۹۳,۰	۲۸۴	فنلاند
٪۹۶,۲	۳,۲۰۶	انگلستان
٪۸۰,۰	۳,۳۸۵	ژاپن
٪۶۳,۷	۲۴۳	آفریقای جنوبی
٪۶۴,۵	۲۷۸	مالزی
٪۶۴,۵	۱,۱۰۲	کره جنوبی
٪۵۶,۰	۲۱۶	هنگ کنگ
٪۵۷,۸	۱۹۹	شیلی
٪۲۹,۲	۱۷۲	ایرلند
٪۲۱,۰	۳۸۱	مکزیک
٪۱۲,۸	۲۷۲	برزیل
٪۱۳,۵	۵۹۶	آلمان
٪۱۱,۱	۲۴۳	ایتالیا
٪۶,۵	۲۴۱	هند
٪۵,۱	۱۵۵	فرانسه
٪۲,۷	۴۳	اسپانیا
٪۲,۴	۴۲۳	چین
٪۶۸,۷	۵۵,۶۸۸	مجموع

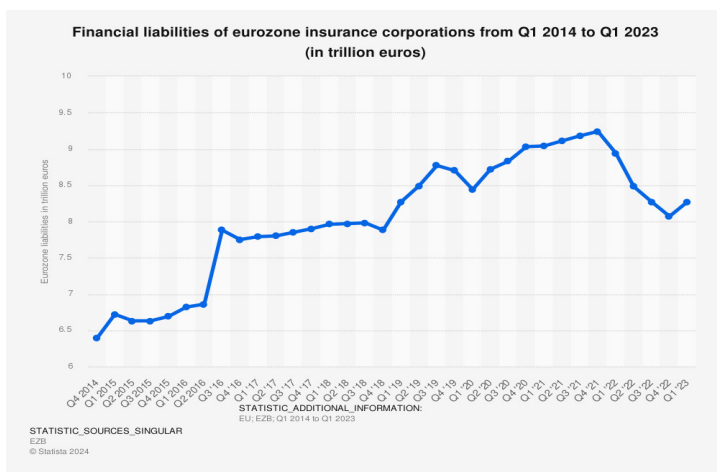
تخصیص دارایی‌هایی در سال ۲۰۲۳ برای برترین صندوق‌های بازنشت‌گنجی جهان به صورت زیر می‌باشد که شامل بیشترین درصد آن شامل سهام و اوراق قرضه می‌باشد:

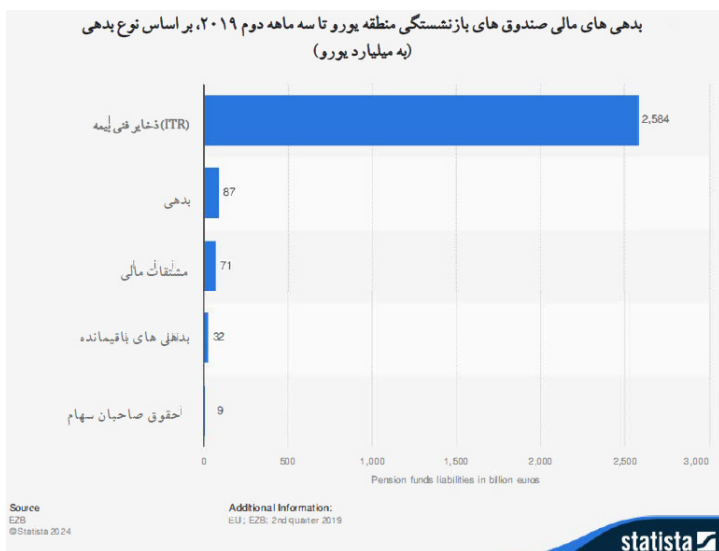
نشانه واضحی از کاهش سرمایه‌گذاری در سهام داخلی کشورها وجود دارد، زیرا وزن سهام داخلی به طور متوسط از ۶۰ درصد در ۲۰۰۳ به ۳۶ درصد در ۲۰۲۳ رسیده است. در ده سال گذشته،

ایالات متحده آمریکا بیشترین تخصیص به سهام داخلی را داشته است، در حالی که کانادا و ژاپن کمترین تخصیص را داشته اند. میزان بدهی صندوق های بیمه و صندوق های بازنشستگی تا فصل اول ۲۰۲۳ در اروپا به حدود ۸,۵ هزار میلیارد یورو رسیده است

بدهی های مالی شرکت های بیمه منطقه یورو از سه ماهه اول ۲۰۱۴ تا سه ماهه اول ۲۰۲۳ (به تریلیون یورو)

در جدول زیر آمار ارزش کل بدهی های مالی صندوق های بازنشستگی در منطقه یورو را تا سه ماهه دوم سال ۲۰۱۹ به تفکیک انواع بدهی نشان می دهد. می توان مشاهده کرد که ذخایر فنی بیمه^۲ در سه ماهه دوم سال ۲۰۱۹ نزدیک به ۲,۵۸ تریلیون یورو بوده است. وام ها و مشتقات مالی با ارزش بدهی های مالی به ترتیب ۸۷ میلیارد یورو و ۷۱ میلیارد یورو در رتبه بعدی می باشند:

۲ ذخایر فنی عبارت است از ذخیره های نگهداری شده برای ایفای تعهدهای ناشی از صدور بیمه نامه ها به وسیله موسسه بیمه

در ایران و صندوق بازنشستگی کشور با توجه به اطلاعات موجود: نسبت مصارف به منابع صندوق بازنشستگی کشوری طی سالهای ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ در جدول زیر به تصویر کشیده شده است. این نسبت در صندوق بازنشستگی کشوری برای سال ۱۳۹۸ حدود ۳۳۳ درصد است. این مسئله نشان می‌دهد منابع صندوق فرسنگها با تکافوی مصارف آن فاصله دارد و مصارف آن نزدیک ۳۰۳ برابر منابع آن است و این کمبود از محل بودجه عمومی دولت تأمین می‌شود^۳

نسبت مصارف به منابع (درصد)	درصد رشد منابع	منابع	درصد رشد مصارف
۱۸۸	-	۱۱۵,۹۰۹	-
۲۰۵	۴/۱۰	۱۲۸,۰۹۹	۲۱
۲۴۴	۴	۱۳۳,۶۵۳	۵/۲۳
۲۹۵	-۵	۱۲۸,۰۸۷	۳/۱۶
۳۳۳	۵/۲۷	۱۶۳,۴۰۸	۴۴
۴۶۵	۲۲	۱۹۹,۳۱۲	۷۰
۴۲۵	۶۸	۳۳۴,۷۸۷	۵/۵۳

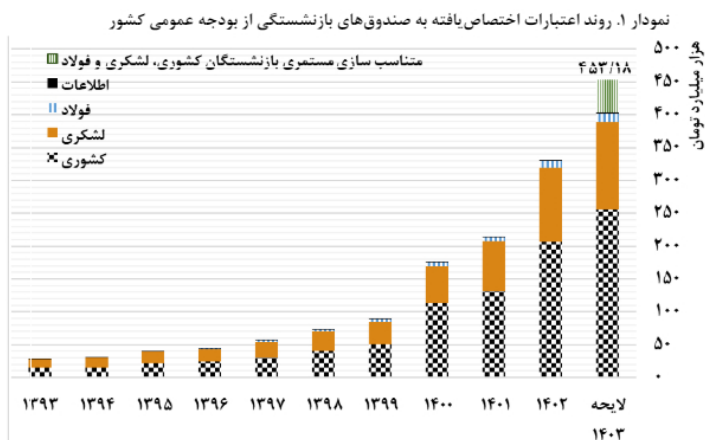
جدول زیر تصویری از کمک دولت به دو صندوق بازنشستگی کشوری و لشگری طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲ را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول مشاهده میشود که وابستگی صندوق های بازنشستگی به بودجه عمومی روندی افزایشی داشته و هر ساله سهم بیشتری از اعتبارات عمومی را به خود تخصیص می‌دهد. در شرایطی که در سال ۱۳۹۲ حدود ۱۱.۵ درصد اعتبارات عمومی کشور به این دو صندوق

۳ <https://rc.majlis.ir/fa/report/show> ۱۷۸۵۸۸۴

تخصیص می یافت اکنون و در سال ۱۴۰۲ حدود ۲۶ درصد اعتبارات عمومی کشور به این دو صندوق تخصیص می یابد. این دو صندوق بیش از ۶۵ درصد از اعتبارات رفاهی کشور را به خود اختصاص داده و این روند رو به افزایش است.

سهم دو صندوق از هزینه های عمومی (درصد)	رشد سالیانه (درصد)	صندوق بازنشستگی لشگری	رشد سالیانه (درصد)	صندوق بازنشستگی کشوری
۱۱,۵۷	-	۶۴,۹۴۴	-	۸۳,۳۰۳
۱۱,۱۸	۱۴,۷۶	۷۴,۵۳۱	۱۱,۰۰	۹۲,۴۶۵
۱۲,۲۷	۴۱,۱۷	۱۰۵,۲۱۳	۱۸,۰۷	۱۰۹,۱۷۰
۱۴,۶۷	۴۰,۶۰	۱۴۷,۹۳۰	۵۱,۷۳	۱۶۵,۶۴۶
۱۳,۱۳	۳,۱۵	۱۵۲,۵۸۳	۹,۱۳	۱۸۰,۷۷۴
۱۳,۷۷	۲۰,۹	۱۸۴,۶۰۰	۲۱,۸۹	۲۲۰,۳۴۰
۱۴,۴۶	۳,۴	۱۹۱,۰۰۰	۴۴,۴۹	۳۱۸,۳۶۰
۱۸,۷۳	۲۱,۵	۲۳۲,۱۶۶	۴۳,۱۷	۴۵۵,۷۹۱
۱۹	۸۰	۴۱۸,۴۷۰	۷۴	۷۹۴,۲۰۰
۲۲,۳	۸۳	۷۶۶,۰۰۰	۸۰	۱,۴۳۰,۰۰۰
۲۶	۴۶	۱,۱۲۰,۷۰۰	۴۴,۷	۲,۰۷۰,۰۰۰
-	-	۱۶۲۶	-	۲۳۸۵
-	۳۲,۹		۳۷,۸	

همچنین روند اعتبارات تخصیص داده شده به صندوق بازنشستگی کشوری در بودجه کشور در شکل زیر نشان داده شده است^۴:

در اکثر کشورها، صندوق‌های بازنشستگی با ناترازی و کسری مواجه هستند. این به معنای این است که درآمدهایی که به صندوق‌های بازنشستگی واریز می‌شود کافی نیست تا هزینه‌های بازنشستگی افراد را پوشش دهد. این وضعیت معمولاً به دلیل عواملی مانند تراکم سنی، کاهش نرخ تولید، تغییر در الگوی اشتغال و مشکلات سیاستی و مالی رخ می‌دهد. در نتیجه، صندوق‌های بازنشستگی برای پرداخت مزایای بازنشستگی به افراد نیاز به استفاده از منابع دیگر مثل سرمایه‌گذاری‌های خصوصی یا کمک دولت دارند. این وضعیت نشان‌دهنده اهمیت اصلاحات جدی در حوزه صندوق‌های بازنشستگی است تا بتوان از بحران مالی در آینده جلوگیری کرد و تضمین آینده مالی بازنشستگان را بهبود بخشید.

۴ <https://rc.majlis.ir/fa/report/download> ۱۸۰۰۴۵۵

مؤسسه راهبردهای بازنشستگی صبا

تهران، خیابان سید جمال الدین
استادپوری (پوشگاه آواز)، طبقه ۱
خیابان بهار و صفت، پلاک ۱۱۳

۰۲۱-۸۸۰۶۵۰۱۴

www.Saba-psl.ir